

10. august 2021

Redegørelse om politikredsens gennemgang af sager med dna-bevis og Retsgenetisk Afdelings gennemgang af dna-sammenligninger

1. Rigspolitiet og Rigsadvokaten har siden juni 2020 anmodet landets politikredse om at gennemgå i alt ca. 12.900 straffesager (journalnumre), hvor der indgår et dna-bevis med en sammenligning af en personprofil i 10 dna-systemer og en eller flere sporprofiler i 16 dna-systemer. Endvidere har Retsgenetisk Afdeling i august 2020 igangsat en gennemgang af ca. 12.000 sammenligninger af dna-personprofiler i 10 dna-systemer og dna-sporprofiler i 16 dna-systemer, der indgår i afdelingens dna-erklæringer. Det bemærkes, at der ikke nødvendigvis er sammenfald mellem de ca. 12.000 sammenligninger, der er omfattet af Retsgenetisk Afdelings gennemgang, og de ca. 12.900 straffesager, der er gennemgået i politikredsene. Dette skyldes blandt andet, at de ca. 12.000 sammenligninger, som Retsgenetisk Afdeling har gennemgået, indgår i sager med eller uden sigtelse og er udfundet gennem beregninger i 10 dna-systemer, hvor likelihood-kvotienten er lavere end 1:1.000.000. Politikredsens gennemgang omfatter derimod sager, hvor der er eller har været rejst en sigtelse. Det er ikke muligt at opgøre antallet af sager, hvor der er sammenfald.

Både Retsgenetisk Afdelings gennemgang af sammenligninger og politikredsens gennemgang af straffesager er nu afsluttet. Der redegøres for politikredsens sagsgennemgang og resultatet heraf nedenfor i afsnit 2, og for Retsgenetisk Afdelings gennemgang og resultatet heraf nedenfor i afsnit 3.

2. Rigsadvokaten orienterede den 18. maj 2020 Justitsministeriet om en konkret straffesag, hvor en person var blevet dømt på baggrund af bl.a. et dna-bevis med en dna-sammenligning af en personprofil i 10 dna-systemer og en sporprofil i 16 dna-systemer med en bevismæssigt vægt på over 1.000.000. En supplerende dna-analyse foretaget efter, at personprofilen var blevet opgraderet til 16 dna-systemer, viste, at

resultaterne talte lige meget for og imod, at det undersøgte dna stammede fra den dømte frem for en tilfældig anden person. Den pågældende blev ved Østre Landsrets dom af 6. august 2021 frifundet på baggrund af anklagemyndighedens og forsvarerens påstand herom.

Sagen gav bl.a. anledning til overvejelser om, hvorvidt der kunne være lignende sager, og Rigsadvokaten orienterede den 18. juni 2020 Justitsministeriet om, at Rigsadvokaten og Rigspolitiet efter nærmere overvejelse havde besluttet at anmode politikredsene om at foretage en gennemgang af i alt ca. 3.450 sager, hvor der tidligere var udarbejdet erklæring fra Retsgenetisk Afdeling. De ca. 3.450 sager var identificeret på baggrund af sammenfald mellem en dna-sporprofil og en dna-personprofil, der var fremkommet ved søgning med sporprofilen i de eksisterende personprofiler i politiets centrale dna-profil-register (såkaldte cold hits), hvor sporprøven var typebestemt med 16 dna-systemer efter oktober 2011, mens personprofilen var optaget med 10 dna-systemer i dna-profil-registeret før juni 2012, og hvor der ikke efterfølgende var foretaget opgradering af personprofilen.

Rigspolitiet orienterede den 21. juli 2020 Justitsministeriet om, at Rigspolitiet i samarbejde med Retsgenetisk Afdeling havde identificeret yderligere ca. 5.000 sager, som ikke var omfattet af den igangsatte gennemgang, men som efter Rigsadvokatens og Rigspolitiets opfattelse også burde gennemgås. De ca. 5000 sager omfattede sammenligninger mellem en *bestemt* mistænkt persons dna-profil og et dna-spor i sagen. Der var således – modsat de oprindelige omfattede sager i gennemgangen – ikke tale om en sammenligning foretaget på baggrund af sammenfald ved søgning i personprofilerne i dna-profilregisteret (cold hits).

Den 18. september 2020 orienterede Rigspolitiet Justitsministeriet om, at Rigspolitiet havde identificeret yderligere ca. 3.850 sager, som ikke var omfattet af den igangværende sagsgennemgang. De yderligere ca. 3.850 sager omfatter hovedsageligt sammenfald, hvor sammenligningen er foretaget på baggrund af dna-spor med dna fra flere end to personer (cold hits). Herudover omfatter sagerne cold hits, hvor sammenfald er fremkommet ved søgninger i de dna-registre, som politiet har anvendt før det nuværende system (CODIS). Som ved de øvrige sager, der er gennemgået af politikredsene, er der tale om tilfælde, hvor sporprøven er typebestemt med 16 dna-systemer efter oktober 2011, mens personprofilen er optaget med 10 dna-systemer i dna-registeret før juni 2012, og hvor der ikke efterfølgende er foretaget opgradering af personprofilen.

Endelig orienterede Rigspolitiet den 20. april 2021 Justitsministeriet om, at Rigspolitiet den 4. marts 2021 havde anmodet politikredsene om at gennemgå yderligere ca. 600 sager. De yderligere ca. 600 sager omfattede såkaldte undersøgelsessager i politiets sagsstyringssystem (POLSAS), dvs. sager, der ikke var oprettet som straffesager i POLSAS, og som ikke var omfattet af de sager, der tidligere var sendt til politikredsene med anmodning om gennemgang.

For så vidt angår nærmere redegørelse om det hidtidige sagsforløb vedrørende politikredsenes gennemgang af sager, henvises til Rigsadvokatens brev af 18. juni 2020 og Rigspolitiets breve af 21. juli 2020, 18. september 2020 og 20. april 2021 til Justitsministeriet.

Ca. 12.900 straffesager er således samlet set gennemgået af politikredsene med dna-sammenligninger mellem en personprofil i 10 dna-systemer og en eller flere sporprofiler i 16 dna-systemer.

Rigspolitiet anmodede politikredsene om at gennemgå sagerne ud fra retningslinjer om, at der i gennemgangen skulle identificeres sager, hvor der var sket domfældelse, og hvor dna-beviset indgår som præmis for domfældelsen på baggrund af en dna-sammenligning mellem en personprofil i 10 dna-systemer og en eller flere sporprofiler i 16 dna-systemer. I de sager, der blev identificeret i forbindelse med gennemgangen, skulle politikredsen anmode Retsgenetisk Afdeling om, at personprofilen opgraderes til en dna-profil med 16 dna-systemer, og at der på den baggrund blev foretaget en fornyet sammenligning med sporprofilen på 16 dna-systemer i sagen.¹

Hvis den fornyede sammenligning med den opgraderede personprofil i 16 dna-systemer viste, at den bevismæssige vægt af dna-beviset (den såkaldte likelihood-kvotient) blev mindre end efter den tidligere undersøgelse, eller hvis undersøgelsens konklusion i øvrigt ændredes, skulle politikredsene forelægge sagen for den regionale statsadvokat med en begrundet indstilling om, hvorvidt sagen burde genoptages.

¹ I tilfælde, hvor referenceprøven med den dømtes dna-profil ikke længere findes på Retsgenetisk Afdeling, og hvor det ikke er muligt at optage en ny referenceprøve – eksempelvis hvis den pågældende er efterlyst eller afgået ved døden – har politikredsen ikke skullet foretage sig yderligere i sagen, idet en opgradering fra 10 dna-systemer til 16-dna-systemer og fornyet beregning af den bevismæssige vægt ikke kan foretages.

Politikredsen skulle i sådanne tilfælde endvidere orientere den dømtes forsvarer om resultatet af den supplerende undersøgelse, senest når politikredsen var færdig med at gennemgå sagen.

Resultatet af politikredsenes gennemgang af straffesager

Politikredsene har afsluttet gennemgangen af de ca. 12.900 straffesager med dna-sammenligninger mellem en personprofil i 10 dna-systemer og en eller flere sporprofiler i 16 dna-systemer. Kredsene har i hvert enkelt sag vurderet, om sagen skal forelægges for den regionale statsadvokat og har løbende orienteret Rigspolitiet om status på sagsgennemgangen.

I 12.823 sager har politikredsene afsluttet gennemgangen, uden at politikredsen har fundet anledning til at forelægge sagen for den regionale statsadvokat.

I 78 sager har politikredsen besluttet at forelægge sagen for den regionale statsadvokat med en begrundet indstilling om, hvorvidt sagen bør genoptages. Politikredsene har f.eks. forelagt sager for de regionale statsadvokater, hvis der ved opgradering af dna-profilen er sket en ændring af den bevismæssige vægt for dna-beviset, eller i tilfælde, hvor det ikke har været muligt at foretage en fornyet sporsammenligning, fordi den dømte efterfølgende er afgået ved døden.

I 76 af de 78 sager har statsadvokaterne ikke fundet, at der er grundlag for, at sagen skal ankes eller forelægges for Den Særlige Klageret med henblik på vurdering af, om sagen bør genoptages ved domstolene. Det har bl.a. været i tilfælde, hvor den bevismæssige vægt for dna-beviset (likelihood-kvotienten) er blevet lavere, men der fortsat vurderes at være tilstrækkeligt med beviser til at begrunde domfældelse, f.eks. vidneforklaringer eller andre tekniske beviser. Der er også forelagt tilfælde, hvor likelihood-kvotienten er blevet lavere på *et* dna-bevis, men højere på andre dna-beviser. Derudover er der som nævnt tilfælde, hvor dna-personprofilen ikke har kunnet opgraderes, f.eks. fordi den dømte er afgået ved døden. I to sager ud af de 78 sager har statsadvokaterne vurderet, at sagen skal ankes eller søges genoptaget ved domstolene.

For så vidt angår den ene af de to sager, hvor Statsadvokaten i København har vurderet, at sagen skal ankes, er der redegjort for sagen i Rigsadvokatens brev af 22. april 2021 til Justitsministeriet, sendt til Folketingets Retsudvalg den 23. april 2021. Sagen omhandler en person, der er blevet dømt 3 måneders betinget fængsel i byretten for to indbrudsforhold bl.a. på baggrund af dna-bevis. Konklusionen i dna-erklæringerne i det ene

forhold blev imidlertid ændret, efter at dna-profilen for personen var blevet opgraderet til 16 dna-systemer. Sagen er afgjort ved Østre Landsrets dom af 7. juli 2021, hvor der skete frifindelse for dette indbrudsforhold. Straffen blev nedsat til 40 dages betinget fængsel.

For så vidt angår den anden sag, omhandler denne en person, der er blevet idømt en fællesstraf på 2 års fængsel i Vestre Landsret den 12. oktober 2018 for bl.a. to forhold vedrørende overtrædelse af lov om euforiserende stoffer, hvor dna-beviset er blevet tillagt betydning for domfældelsen. Tiltalte blev ved dommen desuden dømt for en række andre forhold om berigelseskriminalitet. Efter at dna-profilen af den dømte var blevet opgraderet til 16 dna-systemer, blev konklusionen i dna-erklæringen imidlertid ændret. Rigsadvokaten har den 10. august 2021 søgt Den Særlige Klageret om genoptagelse for så vidt angår de to forhold vedrørende overtrædelse af lov om euforiserende stoffer.

3. Ved brev af 23. september 2020 til Justitsministeriet oplyste Rigspolitiet, at det i forbindelse med politikredsens igangværende gennemgang af straffesager var blevet afdækket, at Retsgenetisk Afdeling som følge af en menneskelig fejl havde foretaget en forkert beregning af den bevismæssige vægt i en dna-erklæring fra 2018.

Den konkrete fejl var opstået ved, at der var blevet anvendt et forkert parameter for beregningen af den bevismæssige vægt (likelihood-kvotienten), og fejlen var ikke blevet opdaget ved den efterfølgende kontrol af erklæringen. Der var tale om en menneskelig fejl, idet den sagsbehandlende retsgenetiker ved en fejl ikke havde ændret opsætningen for beregningen. Sammenligningen i sagen blev derfor beregnet som en sporprofil med 16 dna-systemer og en personprofil med 16 dna-systemer, i stedet for en personprofil med 10 dna-systemer, som der var tale om i den konkrete sag.

Rigspolitiet har i brevet af 23. september 2020 redegjort nærmere for fejlens baggrund, dens mulige omfang, og hvilke tiltag der ville blive iværksat for at imødegå fejlen. Her fremgår det blandt andet, at Retsgenetisk Afdeling ville foretage en gennemgang af ca. 12.000 sammenligninger, hvor den pågældende beregningsmetode er anvendt, og hvor der således blev vurderet at være risiko for fejlberegninger.

Retsgenetisk Afdeling har oplyst til Rigspolitiet, at gennemgangen af de ca. 12.000 sammenligninger omfatter alle sammenligninger, som Retsgenetisk Afdeling har foretaget mellem en sporprofil med 16 dna-systemer

og en personprofil med 10 dna-systemer frem til juli 2020, hvor gennemgangen blev påbegyndt.

Retsgenetisk Afdeling har oplyst til Rigspolitiet, at gennemgangen er foretaget ved, at Retsgenetisk Afdeling i de ca. 12.000 sammenligninger har lavet fornyet beregning af den bevismæssige vægt, hvor parametrene for beregningen er sat korrekt. Herefter er det undersøgt, om der er uoverensstemmelse mellem resultatet af beregningerne og resultatet angivet i de oprindelige dna-erklæringer. I de tilfælde, hvor der er konstateret uoverensstemmelse mellem resultatet af beregningen og det oprindelige resultat i dna-erklæringen, har Retsgenetisk Afdeling foretaget opgradering af personprofilerne fra 10 til 16 dna-systemer. Herefter er der i disse tilfælde foretaget en fornyet beregning af den bevismæssige vægt beregnet ud fra en sporprofil med 16 dna-systemer og en personprofil med 16 dna-systemer.

I forlængelse heraf bemærkes, at Retsgenetisk Afdeling har oplyst, at i en enkelt sag, hvor der var uoverensstemmelse mellem resultatet af beregningen og det oprindelige resultat i dna-erklæringen, har det ikke været muligt at opgradere personprofilen fra 10 til 16 dna-systemer, da Retsgenetisk Afdeling ikke har haft biologisk materiale tilbage fra den oprindelige prøve. Sagen er indgået i politikredsenes gennemgang af ca. 12.900 sager, og resultatet heraf indgår således i det resultat, der er beskrevet i afsnit 2².

Nedenfor redegøres der nærmere for Retsgenetisk Afdelings gennemgang af de ca. 12.000 sammenligninger, de udfundne sager, hvor der optræder fejl, samt for resultatet af gennemgangen.

Resultat af Retsgenetisk Afdelings gennemgang af ca. 12.000 sammenligninger

Retsgenetisk Afdeling har oplyst til Rigspolitiet, at Retsgenetisk Afdeling i gennemgangen af de ca. 12.000 sammenligninger har identificeret i alt 85 sammenligninger, hvor der er uoverensstemmelse mellem den bevismæssige vægt beregnet af det it-system, der understøtter beregningen, og det resultat, der er angivet i de oprindelige dna-erklæringer. I 72 af de 85 sammenligninger er årsagen til uoverensstemmelsen den ovenfor beskrevne beregningsfejl, og i 13 tilfælde er årsagen fejl ved den manuelle overførsel af beregningsresultatet fra it-systemet til den oprindelige dna-erklæring.

På baggrund af opgraderingen af personprofilen og en fornyet beregning af den bevismæssige vægt har

² Sammenligningen angår en sag, hvor der er ikke lagt vægt på dna-beviset i dommens præmisser, og sagen er derfor ikke forelagt for den regionale statsadvokat med henblik på dennes vurdering.

Retsgenetisk Afdeling konstateret følgende:

I 72 ud af de 85 sammenligninger er resultatet, at den bevismæssige vægt enten er den samme som oprindeligt angivet eller højere. I forhold til disse sammenligninger kan de begåede fejl således ikke have givet anledning til, at de oprindelige dna-erklæringer er blevet tillagt en for høj bevismæssig vægt i straffesagen. Retsgenetisk Afdeling har i alle de berørte sager orienteret politikredsene om resultatet.

I de resterende 13 ud af de 85 sammenligninger er resultatet, at den bevismæssige vægt efter fornyet beregning³ er lavere end den, der fremgik af de oprindelige dna-erklæringer.

Ni af disse 13 sammenligninger hidrører fra sager, der er indgået i politikredsene gennemgang af ca. 12.900 sager, og resultatet heraf indgår således i det resultat, der er beskrevet oven for i afsnit 2.

I forhold til de resterende fire sammenligninger, er der tale om sager, hvor der ikke er rejst sigtelse mod den person, hvis dna-profil indgår i sammenligningerne. Den ene sammenligning er mellem en sporprofil og personprofilen fra den forurettede i sagen.

Retsgenetisk Afdeling har i alle de berørte sager orienteret politikredsene om det ændrede resultat.

Da beregningsfejlen alene kan opstå i sammenligninger mellem sporprofiler med 16 dna-systemer med personprofiler med 10 dna-systemer, vil beregningsfejlen i nyere sager alene kunne være relevant i de få tilfælde, hvor det helt undtagelsesvis ikke er muligt at opgradere dna-profilen til 16 dna-systemer, f.eks. fordi mistænkte er død. Det følger således af Rigspolitiets retningslinjer til politikredsene udstedt i oktober 2019, at en dna-profil som altovervejende udgangspunkt skal opgraderes til 16 dna-systemer, før der må foretages straffeprocessuelle skridt i en sag.

Retsgenetisk Afdeling har til Rigspolitiet oplyst, at der er foretaget ændringer i afdelingens it-systemer og procedurer for at forebygge risikoen for, at der i sagsbehandlingen anvendes et forkert parameter ved

³ Heri indgår den sammenligning, der nævnt i note 2.

beregninger. Herudover arbejder Retsgenetisk Afdeling på, at der på længere sigt implementeres en ny beregningsmetode, hvor denne type fejl ikke kan opstå.

Retsgenetisk Afdeling har endvidere oplyst, at afdelingen har øget opmærksomhed på den kontrol af erklæringer, der foretages, og at Retsgenetisk Afdeling arbejder på at implementere et digitalt værktøj, som skal kontrollere, at der er overensstemmelse mellem den beregnede værdi af den bevismæssige vægt i beregningssoftwaren og den anførte værdi i erklæringen. Det digitale værktøj skal være et supplement til den nuværende manuelle kontrol. Retsgenetisk Afdeling forventer, at dette tiltag vil minimere risikoen for, at der på grund af beregnings- eller overførselsfejl fremgår et forkert resultat af den bevismæssige vægt i dna-erklæringer.

4. Som det fremgår af redegørelsen oven for, er der ud af de ca. 12.900 gennemgåede straffesager og Retsgenetisk Afdelings gennemgang af ca. 12.000 sammenligninger blevet identificeret to sager, hvor der i den ene sag efterfølgende er sket frifindelse for forholdet omfattet af problemstillingen, og hvor den anden sag er søgt genoptaget.

Dna udgør et vigtigt efterforskningsredskab og bevismiddel. Den konkrete straffesag, der medførte iværksættelse af gennemgang af ca. 12.900 straffesager, de to identificerede straffesager i gennemgangen samt de menneskelige fejl, der er blevet afdækket hos Retsgenetisk Afdeling, har tydeliggjort nødvendigheden af, at der løbende i hele straffesagskæden er skærpet opmærksomhed på anvendelsen af dna i straffesager samt på de interne arbejdsgange hos myndighederne.

I tillæg til gennemgangen af konkrete straffesager i politikredsene og sammenligningerne hos Retsgenetisk Afdeling, hvor formålet var bagudrettet at afdække, om der fandtes flere lignende tilfælde, er der iværksat en række andre tiltag, der fremadrettet skal forhindre, at lignende tilfælde opstår.

I oktober 2019 udstedte Rigspolitiet efter drøftelser med Rigsadvokaten nye retningslinjer for opgradering af dna-personprofiler, der er typebestemt efter 10 dna-systemer. Retningslinjerne indebærer, at der i sager, hvor en mulig mistænkt identificeres på baggrund af sammenfald i dna-profilregisteret baseret på en dna-personprofil med 10 dna-systemer, altid skal ske en opgradering af personprofilen til 16 dna-systemer. Retningslinjerne indebærer endvidere, at der ikke må foretages straffeprocessuelle skridt i sagen, herunder

sigtelse af en potentiel mistænkt, før der er foretaget fornyet undersøgelse på baggrund af 16 dna-systemer. Dog kan der efter omstændighederne foretages helt uopsættelige efterforskningskridt.

Det følger også af retningslinjerne, at politikredsene i alle sager, hvor dna er af væsentlig betydning for den samlede bevisbedømmelse bør sikre, at der i videst muligt omfang anvendes dna-analyser baseret på 16 dna-systemer.

Rigsadvokaten udsendte samtidig en instruktion til alle anklagere om at sikre, at retningslinjerne fremover følges i alle sager, herunder både i forbindelse med iværksættelse af straffeprocessuelle indgreb, ved afgørelse af tiltalespørgsmålet og under hovedforhandling mv.

For at minimere risikoen for, at der i efterforskninger anvendes sammenfald baseret på 10 dna-systemer, samt for at undgå længere sagsbehandlingstid, som ellers ville opstå, når politikredsene skulle genfremsende sager til opgradering til 16 dna-systemer, er det endvidere besluttet, at når Retsgenetisk Afdeling i forbindelse med en sagsbehandling bliver opmærksom på sager, hvor der ikke er foretaget opgradering af personprofilen til 16 dna-systemer, foretages opgraderingen uden forudgående anmodning fra politikredsene. Dette har været gældende siden den 16. marts 2020.

I maj 2020 udstedte Rigspolitiet en ny samlet vejledning om brug af dna i efterforskningen, der fastsætter retningslinjer for politiets håndtering af dna og anvendelse af dna-profiler i efterforskningen af strafbare forhold, ligesom den beskriver politikredsenes og Rigspolitiets varetagelse af opgaver i forbindelse med anvendelse af dna. Som bilag til vejledningen har Rigspolitiet udarbejdet et dokument om anvendelse af dna-profiler i straffesager. Formålet hermed er at bidrage til en forståelse af, hvad dna er, herunder iboende usikkerheder og mulige fejlkilder samt de heraf afledte opmærksomhedspunkter i forhold til anvendelse af dna-profiler i straffesager.

Rigsadvokaten har desuden i maj 2020 udarbejdet nye samlede retningslinjer for anvendelsen af dna i straffesager, som er gjort offentligt tilgængelige i form af et nyt afsnit i Rigsadvokatmeddelelsen.

Endvidere vil der fremover løbende blive afholdt møder med deltagelse af både Retsgenetisk Afdeling, Rigsadvokaten og Rigspolitiet med henblik på videndeling og styrkelse af samarbejdet på området.

